

Planbureau

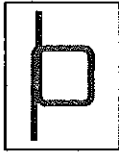
AD-GDVS/4196-571

Februari 1989

**DE DEELTIJDSE ARBEID IN BELGIE
1983-1987**

R. Tollet - J. Vandewalle

Brussel,

Planbureau

Algemene Directie

Gewestelijke Directie : Vlaamse sectie

(88) RT-JVW/4196/rs/5455/571

Bestemming : AD + GD + IC

DE DEELTIJDSE ARBEID IN BELGIË

1983 - 1987

DE DEELTIJDSE ARBEID IN BELGIË

1. Inleiding

Deze publicatie actualiseert de studie "De deeltijdse arbeid van 1973 tot 1985" (1) enerzijds met de gegevens over de deeltijdse loontrekkenden verstrekt door het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (R.I.Z.I.V.) voor de jaren 1986 en 1987 anderzijds met de inlichtingen afkomstig van de door het Nationaal Instituut voor de Statistiek uitgevoerde en de door de Europese Gemeenschap gecoördineerde enquête bij steekproef omtrent de arbeidskrachten. Deze laatste inlichtingen hebben betrekking op de jaren 1986 en 1987.

De door het Nationaal Instituut voor de Statistiek uitgevoerde steekproefenquête naar de beroepsbevolking vermeldt de volgende groepen (verdeeld naar mannen en vrouwen) :

- personen met een betrekking;
- werklozen;
- studenten, leerlingen;
- andere niet-actieven 14-64 jaar;
- niet-actieven 65 jaar en ouder;
- kinderen minder dan 13 jaar;
- meer dan één betrekking;
- deeltijds.

De statistiek van het R.I.Z.I.V. omvat, per geslacht, de volgende categorieën loontrekkenden :

	Voltijds	Met verminderde arbeidsduur		
		Deeltijds	Met tussenpozen	Seizoenarbeiders
Arbeiders	x	x	x	x
Mijnwerkers	x	x	x	x
Bedienden	x	x	x	x
Ambtenaren	x	x	-	-

- : komt niet voor

(1) Planbureau "De deeltijdse arbeid van 1973 tot 1985"
(87) RT-JVW/3941/487/DVdB-rs/5080 - 15 mei 1987.

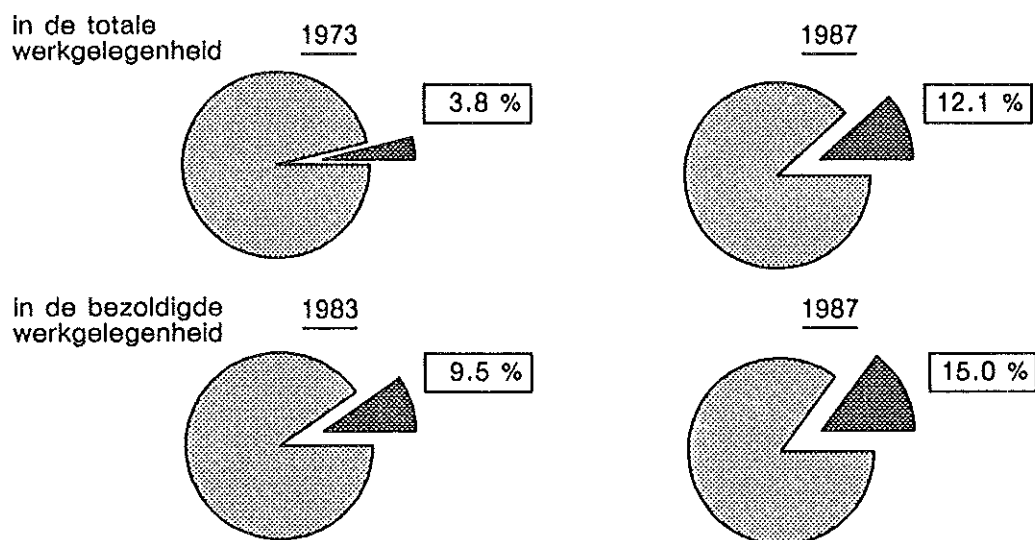

De arbeiders tewerkgesteld met tussenpozen groeperen hoofdzakelijk de actieven tewerkgesteld door de interimmaatschappijen en ook de leraars die interims doen. De seizoenarbeiders verrichten vooral occasionele arbeid in de landbouw. Onder ambtenaren zijn begrepen het overheids- en het onderwijzend personeel dat aan de verzekering - gezondheidszorg onderworpen is, m.a.w. de vastbenoemde ambtenaren. Die statistiek slaat dus niet op het gehele overheidsperoneel.

De statistiek van de R.I.Z.I.V. heeft betrekking op het Rijk, de drie Gewesten en de arrondissementen.

2. De opgang van de deeltijdse arbeid

GRAFFIEK 1 : AANDEEL DEELTIJDSE ARBEIDSPLAATSEN

BRON : B.S.E.G. - N.I.S.
R.I.Z.I.V.

Aan de hand van de enquêtes bij steekproef kunnen wij de ontwikkeling schetsen van de deeltijdse arbeid sinds het begin van de crisis in 1973-74. Het is leerrijk de statistische bronnen (B.S.E.G. - Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen en R.I.Z.I.V. - Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering) met elkaar te vergelijken voor de jaren (1983, en volgende) waarvoor gegevens beschikbaar zijn. Tabel 1 geeft de ontwikkeling in percenten van de deeltijdse arbeid in de totale werkgelegenheid en in de bezoldigde werkgelegenheid.

Tabel 1 . Aandeel van de deeltijdse arbeid in de werkgelegenheid sedert 1973

		In de totale werkgelegenheid			In de bezoldigde werkgelegenheid		
		M	V	M + V	M	V	M + V
1973	B.S.E.G.	1.0	10.2	3.8			
1975	B.S.E.G.	1.0	13.0	4.9			
1977	B.S.E.G.	1.2	16.7	6.1			
	N.I.S. (a)	1.0	15.6	5.6	0.7	14.1	4.9
1979	B.S.E.G.	1.0	16.5	6.0			
1981	B.S.E.G.	1.3	16.3	6.4			
	N.I.S. (b)	1.7	18.2	7.2			
1983	B.S.E.G.	2.0	19.7	8.1	1.9	20.1	8.3
	R.I.Z.I.V.				3.2	20.9	9.5
1984	B.S.E.G.	1.5	20.3	8.0	1.3	22.2	8.5
	R.I.Z.I.V.				3.6	24.1	11.1
1985	B.S.E.G.	1.8	21.1	8.6	1.8	23.2	9.2
	R.I.Z.I.V.				4.1	26.8	12.5
1986	N.I.S. (c)	2.1	22.6	9.4	2.5	27.9	11.6
	R.I.Z.I.V.				4.6	29.4	13.9
1987	N.I.S. (c)	1.9	24.0	9.8	2.4	29.0	12.1
	R.I.Z.I.V.				4.8	31.7	15.0

(a) Sociaal-economische enquête van april 1977

(b) Volkstelling van 1 maart 1981

(c) Enquête bij steekproef, nog niet geharmoniseerd, en door Eurostat gepubliceerde gegevens.

Bronnen : - R. LEROY en A. GODANO, op cit., biz.7.

- N.I.S. en elgen berekeningen.

Uit de tabel blijkt hoe moeilijk het is om enquêtes bij steekproef te interpreteren vergeleken met volledige statistische bronnen. De statistiek van het R.I.Z.I.V. bevat wellicht dubbeltellingen (Dit verklaart de hogere cijfers van het aantal deeltijdse betrekkingen).

De E.E.G.-enquête wijst op een trapsgewijze ontwikkeling wanneer men de totale werkgelegenheid in beschouwing neemt (d.w.z. incl. zelfstandigen en helpers).

Wanneer men daarentegen alleen de bezoldigde arbeidskrachten beschouwt, lijkt de ontwikkeling continuer. Ongeacht de onvolkomenheden en de afwijkingen onder de gegevens onderling is, sinds het begin van de crisis, de deeltijdse arbeid meer dan verdubbeld onder invloed van de deeltijdse betrekkingen bij de vrouwen.

De gegevens van de enquête bij steekproef wijzen op een snellere toename van de deeltijdse arbeid sinds 1981.

Tabel 2. Totale deeltijdse arbeid - E.E.G.-enquête bij steekproef over de arbeidskrachten - In duizendtallen

	1973	1981	1984	1985	1986 (a)	1987 (a)
Mannen	24	31	33	42	47	43
Vrouwen	112	193	245	260	283	300
Totaal	136	225	278	303	330	343

	1973-1981	1981-1987
Jaarlijkse gemiddelde creatie globale deeltijdse arbeid (in duizendtallen)		
Mannen	+ 0,9	+ 2,7
Vrouwen	+ 10,1	+ 18,1
Mannen + Vrouwen	+ 11,0	+ 20,8

(a) N.I.S.-enquête, nog niet door het B.S.E.G. gepubliceerd.
Bron : B.S.E.G., Enquête over de arbeidskrachten

Die toename van de deeltijdse arbeid is niet zonder gevolg gebleven op de resultaten van de arbeidsmarkt.

Volgens het R.I.Z.I.V. waren er in 1987 454.000 actieven met verminderde arbeidstijd waarvan 415.000 met deeltijdse arbeid of 15,0 t.h. van het geheel van de loontrekkende banen die het had opgetekend. (cfr. tabel 5.1)

Tussen 1983 en 1987 is het aantal banen met verminderde arbeidstijd gestegen met 185.000 en 77 t.h. ervan waren door vrouwen uitgeoefende deeltijdse banen.

De tabellen 5, 6, 7 geven een overzicht van de evolutie van het aantal der voltijds en deeltijds tewerkgestelden in het Rijk en in de drie gewesten.

Uit de statistieken van het R.I.Z.I.V. blijkt dat van 1983 tot 1987 het aantal voltijdse bezoldigde betrekkingen afgenomen is met 106.000 eenheden, terwijl de bezoldigde betrekkingen met verminderde arbeidstijd gestegen zijn met 185.000 eenheden (waarvan 159.000 op rekening van de deeltijdse arbeid).

Deze evolutie wijst erop dat het beroep op deeltijdse arbeid een belangrijke wijze van aanwerving wordt.

3. Een bijzonder geval : de werklozen met verkorte werktijd tewerkgesteld om aan de werkloosheid te ontsnappen.

Sinds 1982 ontwikkelt zich op de arbeidsmarkt een bijzondere toestand : het betreft de aanzienlijke toename van het aantal werklozen met verkorte werktijd tewerkgesteld om aan de werkloosheid te ontsnappen.

Er mag worden gezegd dat de belangrijke uitbreiding van de deeltijdse arbeid haar oorsprong vindt in de ontwikkeling van deze categorie actieven. Die categorie bestaat uit de werklozen die een baan met verkorte werktijd hebben aanvaard om aan de werkloosheid te ontsnappen. Feitelijk aanvaarden zij een deeltijdse baan om aan de werkloosheid te ontsnappen, maar blijven zij ingeschreven als werkzoekenden voor een voltijdse betrekking. Over het algemeen cumuleren zij een vergoeding voor hun werk met een werkloosheidsuitkering voor de gewone uren dat zij inactief zijn.

In dit verband is het aangewezen niet te verwarren tussen de maatregelen voor de bevordering van de werkgelegenheid die ook deeltijdse arbeid omvat en de werklozen die een deeltijdse baan hebben aanvaard om aan de werkloosheid te ontsnappen. De tabellen 3 en 4 onderscheiden de evolutie van de actieven tewerkgesteld in de programma's ter bevordering van de werkgelegenheid en de werklozen met verkorte werktijd.

Tabel 3. Ontwikkeling van het via de programma's ter bevordering van de werkgelegenheid - tewerkgestelde aantal actieven
Jaarlijks gemiddelde - In duizendtallen

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
(1) Stage der jongeren (a)								
Voltijds	29,6	27,5	28,7	24,7	27,3	23,0	25,2	24,1
Deeltijds	-	-	2,0	9,7	12,6	15,6	13,0	10,9
Totaal	29,6	27,5	30,7	34,4	39,9	38,6	38,2	35,0
(2) Tewerkgestelde werklozen								
Voltijds	36,6	35,1	32,3	28,6	27,8	29,9	35,2	18,3
Deeltijds	-	-	-	-	0,4	1,4	2,2	1,0
Totaal	36,6	35,1	32,3	28,4	28,2	31,3	37,4	19,3
(3) Bijzonder tijdelijk kader								
Voltijds	27,0	24,1	20,5	13,5	13,0	13,9	10,3	3,9
Deeltijds	-	-	-	0,3	1,2	2,1	3,0	2,2
Totaal	27,0	24,1	20,5	13,8	14,2	16,0	13,3	6,1
(4) Derde arbeidscircuit								
Voltijds	-	-	-	7,3	18,3	23,6	28,5	17,3
Deeltijds	-	-	-	0,3	1,2	2,9	5,6	4,3
Totaal	-	-	-	7,6	19,5	26,5	34,1	21,6
(5) Gesubsidieerde contractuelen								
Voltijds	-	-	-	-	-	-	-	28,1
Deeltijds	-	-	-	-	-	-	-	6,3
Totaal	-	-	-	-	-	-	-	34,4
(6) Totaal van de maatregelen (1) tot (5)								
Voltijds	93,2	86,7	81,5	74,1	86,4	90,4	99,2	91,7
Deeltijds	-	-	2,0	10,3	15,4	22,0	23,8	24,7
Totaal	93,2	86,7	83,5	84,4	101,8	112,4	123,0	116,4

(a) Stage der jongeren in de privé- en overheidssector

Bron : Maandelijks bulletin van de R.V.A.

De programma's ter bevordering van de werkgelegenheid bevatten deeltijds tewerkgestelden doch deze groep is niet omvangrijk vergeleken met de groei zonder voorgaande van de deeltijds tewerkgestelde werklozen om aan de werkloosheid te ontsnappen. Tabel 4 verstrekt de evolutie van deze categorie.

Tabel 4. Ontwikkeling van het aantal werklozen met verkorte werktijd tewerkgesteld om aan de werkloosheid te ontsnappen - Jaarlijks gemiddelde - In duizendtallen

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Mannen			3,5	7,1	12,6	20,1	27,4	31,6
Vrouwen			20,1	33,2	52,8	77,8	100,9	120,2
Totaal	12,8	16,1	23,6	40,3	65,4	97,9	128,3	151,8

Bron : Maandelijks bulletin van de R.V.A.

Tussen 1982 en 1987 is die categorie van actieven met **128.000** eenheden toegenomen. Het is belangrijk te onderstrepen dat met verkorte werktijd tewerkgestelde werklozen werden opgenomen in de programma's ter bevordering van de werkgelegenheid; hun aantal is niet bekend, maar men kan stellen dat het belangrijk is, vermits één van de toelatingsvoorwaarden voor die programma's ter bevordering van de werkgelegenheid is dat men werkzoekende en/of volledig uitkeringsgerechtigde werkloze is.

Als met verkorte werktijd tewerkgestelde werklozen opgenomen zijn in het programma ter bevordering van de werkgelegenheid, dan staan ze echter nog niet in de algemene statistiek van de met verkorte werktijd tewerkgestelde werklozen. Dit toont aan hoe moeilijk het is de omvang van de deeltijdse arbeid op een volledige wijze te berekenen; volgens de R.V.A.-statistieken zouden tussen 1982 en 1987 bijna 150.000 deeltijdse banen en banen met verkorte werktijd zijn gecreëerd, **een felt zonder voorgaande in de geschiedenis van de arbeidsmarkt.**

4. Enkele kenmerken van de door het R.I.Z.I.V. bijgehouden deeltijdse arbeid.

De tabellen 5, die betrekking hebben op de toestand in het Rijk, tonen aan dat in de behandelde periode het aantal voltijdse betrekkingen ieder jaar is gedaald van 2.408.575 in 1983 tot 2.302.463 in 1987 (- 106.112) terwijl het aantal deeltijdse loontrekkenden in dezelfde periode gestegen is met 158.767 eenheden.

De daling van de voltijdse betrekkingen deed zich voor in de drie groepen (arbeiders, bedienden en ambtenaren) terwijl de toename van de deeltijdse betrekkingen ook plaatsgreep in de drie groepen. De toename was echter het minst uitgesproken bij de ambtenaren : index 147 in 1987 (1983 = 100) tegen 163 bij de bedienden en 174 bij de arbeiders.

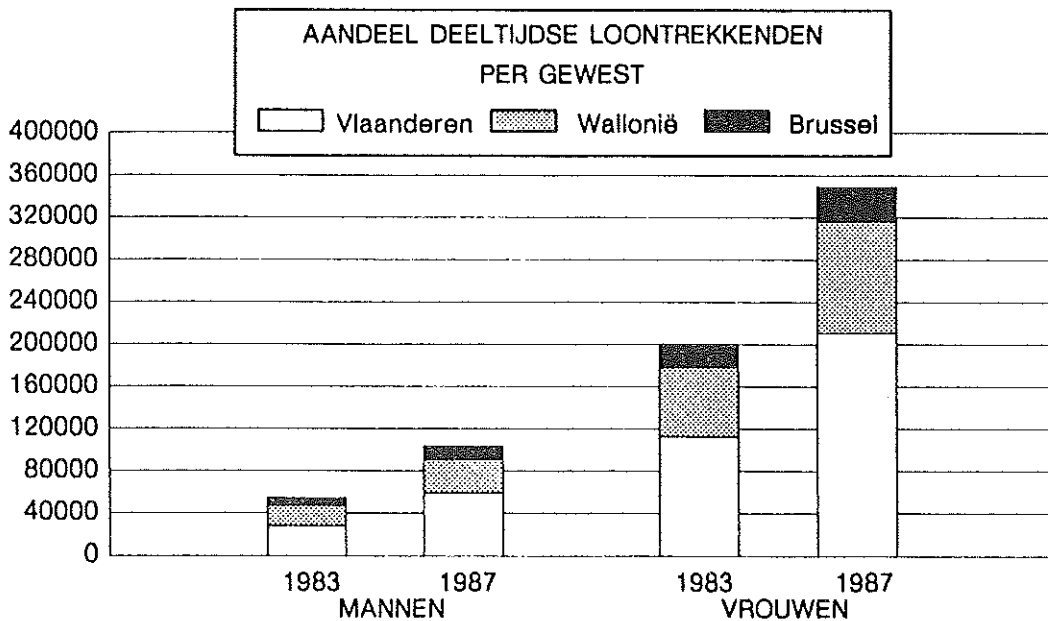
Vergelijkt men de sociaal-professionele groepen in 1987 dan stelt men vast dat de deeltijdse arbeid het laagste percentage haalt bij de ambtenaren.

Het hoogste percentage komt voor bij de bedienden. Dit hogere percentage in vergelijking met de arbeiders vloeit voort uit het feit dat het percentage van de deeltijdse arbeid bij de bedienden dubbel zo hoog is (6,9 t.h.) als bij de arbeiders (4,2 t.h.). Het percentage van het aantal deeltijds werkende vrouwen is bij arbeiders (35,6 t.h.) iets hoger dan dit van de bedienden. (33,0 t.h.)

Tenslotte is bekend dat de deeltijdse arbeid hoofdzakelijk een vrouwelijk fenomeen is. Inderdaad het aandeel van de vrouwen in de gezamenlijke deeltijdse arbeid van de loontrekkenden bedroeg in 1987 80 t.h.

Deze verhouding bereikte 77 t.h. bij de arbeiders, 81 t.h. bij de ambtenaren en 82 t.h. bij de bedienden.

GRAFIEK 2 :

Bron : R.I.Z.I.V.

Vooraleer wij stilstaan bij de gegevens over de gewesten is het belangrijk te vermelden dat in het Brusselse gewest (19 gemeenten) het aantal loontrekkenden geteld door het R.I.Z.I.V. beduidend lager is dan de tewerkgestelden in de statistiek van de Rijksdienst voor de Sociale Zekerheid (R.S.Z.).

Loontrekkenden Brusselse gewest

	1987
R.S.Z.	550.229
R.I.Z.I.V.	257.280

Het grote onderscheid komt door het feit dat het R.I.Z.I.V. de loontrekkenden telt op basis van hun woonplaats terwijl de statistiek van de R.S.Z. de loontrekkenden telt op basis van de werkplaats.

Dit onderscheid wijst op het belang van de tewerkstelling van pendelaars in Brussel. Volgens de telling van 1981 (1) bedroeg het aantal Vlaamse pendelaars te Brussel 199.639 en het aantal Waalse pendelaars 78.020.

Het is belangrijk zich er rekenschap van te geven dat de R.I.Z.I.V.-statistiek het verschijnsel van de deeltijdse arbeid in de Brusselse agglomeratie in grote mate onderschat.

De tabellen 6.1 tot 8.5 maken het mogelijk de gewesten te vergelijken. Daaruit blijkt dat de aandelen van de deeltijds arbeidenden weinig verschillen tussen het Vlaamse en het Waalse gewest.

Het Brusselse gewest verwezenlijkt het hoogste percentage deeltijdse arbeidskrachten tegenover de inwonende loontrekkenden.

Dit licht hoger algemene percentage komt op rekening van het beduidend hogere percentage (9,2 t.h.) bij de mannelijke loontrekkenden. Het percentage vrouwelijke deeltijdse arbeidskrachten is in Brussel (27,8 t.h.) lager dan in de twee overige gewesten.

De hierboven gemaakte opmerking over de woonplaats is zonder twijfel van invloed op de Brusselse gegevens.

Opvallend is verder dat in het Brusselse en het Waalse gewest de deeltijdse arbeid bij vrouwen meer voorkomt bij arbeiders dan bij bedienden. Het onderscheid is het grootst in het Brusselse gewest.

In het Vlaamse gewest is de toestand omgekeerd : een hoger aandeel bij de vrouwelijke bedienden dan bij de arbeidsters.

Bij de ambtenaren komt de deeltijdse arbeid het meest voor in het Vlaamse gewest onder invloed van het hogere percentage bij de vrouwen.

Grafieken 3 tot 8 geven, per geslacht, voor het Rijk (jaar 1987) de leeftijdspiramiden van vrouwen en mannen bij arbeiders, bedienden en ambtenaren.

(1) Het is het enig statistisch instrument dat toelaat het aantal ingaande en uitgaande pendelaars van een streek te kennen.

Bij de voltijds tewerkgestelde arbeiders is echter zichtbaar dat de vrouwen de neiging vertonen vlugger de arbeidsmarkt te verlaten. Dit verschijnsel geldt ook voor de deeltijdse arbeidsters. Bij de deeltijdse arbeiders is de basis onregelmatig wegens de invloed van de leertijd in de leeftijdsgroep 20 - 24 jaar.

Bij de voltijdse vrouwelijke bedienden is het percentage arbeidenden het hoogst tussen 20 en 30 jaar. De piramide van de voltijdse mannelijke bedienden is gelijkmatiger verdeeld. De werkgelegenheidspiramides zijn vrij gelijklopend wat de deeltijdse arbeid betreft.

Wat de ambtenaren betreft valt op dat de werkgelegenheidspiramide van de voltijdse mannelijke ambtenaren een sterke gelijkenis vertoont met de piramide van de mannelijke bedienden.

Bij de deeltijdse ambtenaren is er een uitgesproken onderscheid tussen de zeer gelijke spreiding bij de mannen en de uitgesproken aandelen van de leeftijdsklassen van 20 tot 44 jaar bij de vrouwen. Ook bij de deeltijdse vrouwelijke ambtenaren ziet men dat vrouwen het beroepsleven vlugger verlaten dan mannen.

Grafieken 9, 10 en 11 geven een beeld van de aandelen van de deeltijds arbeidenden in het geheel van de als loontrekkende werkenden per leeftijdscategorie.

De grafieken tonen duidelijk aan hoe de deeltijdse arbeid voor beide geslachten belangrijker is bij arbeiders en bedienden dan in de categorie ambtenaren.

Het is interessant vast te stellen dat de aandelen van de deeltijds arbeidende vrouwen hoger zijn voor de leeftijdscategorieën vanaf 40 jaar bij de arbeiders dan bij de bedienden.

Treffend is ook het verschillend verloop van de curven bij de ambtenaren tegenover de curven van de arbeiders en de bedienden.

Waar op het eind van de beroepsloopbaan voor bedienden en arbeiders (mannen en vrouwen) de aandelen van de deeltijdsen stijgen, daalt het aandeel bij de vrouwelijke ambtenaren en stijgt het in lichte mate bij de mannelijke ambtenaren.

Tabel 9 vermeldt de aandelen van de deeltijds tewerkgestelden in de gezamenlijke loontrekkenden per arrondissement. De percentages zijn ontleend aan de statistiek van het R.I.Z.I.V. welke per arrondissement de deeltijdse en de voltijdse loontrekkenden vermelden. De statistiek is afzonderlijk beschikbaar op het Planbureau.

Uit tabel 9 blijkt dat de deeltijdse arbeid het hoogst is in het arrondissement Aarlen. Onder de provincies is het ook de provincie Luxemburg die op de eerste plaats komt.

Het onderscheid tussen Luxemburg en het Rijk komt niet voor bij de ambtenaren.

Van de arrondissementen komen Tielt en Oudenaarde achteraan. Tielt komt op de laatste plaats bij de mannen en bij de mannen + vrouwen, terwijl Oudenaarde op de laatste plaats komt voor de vrouwen.

Het Rijk

Tabel 5.1 Totaal van de voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde loontrekkenden
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van eerste en tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
(1) Voltijdse loontrekkenden	1.655.977	752.596	2.408.575	1.603.753	707.609	2.311.362	1.603.400	699.063	2.302.463
(2) Loontrekkenden met verminderde arbeidstijd	61.696	207.279	268.975	96.022	313.651	409.673	104.343	349.619	453.962
- deeltijdse arbeid	54.984	200.856	255.840	77.427	299.814	377.241	92.301	332.306	414.607
- arbeid bij tussenpozen	6.281	5.791	12.072	18.126	12.844	31.070	21.487	16.431	37.918
- seizoenarbeid	431	632	1.063	469	893	1.362	555	882	1.437
Totaal loontrekkenden : (1)+(2)	1.717.673	959.877	2.677.550	1.699.775	1.021.260	2.721.035	1.707.743	1.048.692	2.756.425
Aandeel van deeltijdse loontrekkenden in totaal aantal loontrekkenden (in %)	3,2	20,9	9,6	4,6	29,4	13,9	4,8	31,7	15,0

Tabel 5.2 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde bedienden en arbeiders
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
(1) Voltijdse bedienden en arbeiders	1.293.442	568.268	1.861.700	1.251.341	530.145	1.781.486	1.252.984	526.232	1.779.216
(2) Bedienden en arbeiders met verminderde arbeidstijd	50.245	174.320	224.565	84.047	265.398	349.445	91.920	296.578	388.498
- deeltijds	43.533	167.897	211.430	65.452	251.561	317.013	69.878	279.265	349.143
- met tussenpozen	6.281	5.791	12.072	18.126	12.844	31.070	21.487	16.431	37.918
- seizoenarbeid	431	632	1.063	469	893	1.362	555	882	1.437
Totaal bedienden + arbeiders : (1) + (2)	1.343.687	742.578	2.086.265	1.335.388	795.543	2.130.931	1.344.904	821.810	2.166.714
Aandeel bedienden en arbeiders met deeltijdse arbeid in de werkgelegenheid van bedienden en arbeiders (in %)	3,2	22,6	10,1	4,9	31,6	14,9	5,2	34,0	16,1

Tabel 5.3 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde arbeiders
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
(1) Voltijds arbeiders	808.338	228.906	1.037.244	757.499	199.702	957.201	757.164	190.633	947.797
(2) Arbeiders met verminderde arbeidstijd	22.870	67.127	89.997	45.664	101.279	146.943	51.943	117.535	169.478
– deeltijds	17.654	64.645	82.299	29.992	95.037	125.029	33.639	109.837	143.476
– met tussenpozen	4.823	1.949	6.772	15.248	5.469	20.717	17.820	6.951	24.771
– seizoenarbeid	393	533	926	424	773	1.197	484	747	1.231
Totaal arbeiders : (1) + (2)	831.208	296.033	1.127.241	803.163	300.981	1.104.144	809.107	308.168	1.117.275
Aandeel deeltijdse arbeiders in totaal arbeiders (in %)	2,1	21,8	7,3	3,7	31,6	11,3	4,2	35,6	12,8

Tabel 5.4 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde bedienden
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
(1) Voltijds bedienden	485.104	339.352	824.456	477.514	330.366	807.880	480.851	334.545	815.396
(2) Bedienden met verminderde arbeidstijd	27.375	107.193	134.568	38.087	164.109	202.196	39.872	179.036	218.908
– deeltijds	25.879	103.252	129.131	35.166	156.515	191.681	36.137	169.421	205.558
– met tussenpozen	1.458	3.842	5.300	2.876	7.474	10.350	3.664	9.480	13.144
– seizoenarbeid	38	99	137	45	120	165	71	135	206
Totaal bedienden : (1) + (2)	512.479	446.545	959.024	515.601	494.475	1.010.076	520.723	513.581	1.034.804
Aandeel deeltijdse bedienden in totaal bedienden (in %)	5,0	23,1	13,5	6,8	31,7	19,0	6,9	33,0	19,9

**Tabel 5.5 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde ambtenaren
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van eerste kwartaal)**

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
(1) Voltijds ambtenaren	362.535	184.340	546.875	352.412	177.464	529.876	350.416	173.831	524.247
(2) Deeltijdse ambtenaren	11.451	32.959	44.410	11.975	48.253	60.228	12.423	53.041	65.464
Totaal ambtenaren : (1) + (2)	373.986	217.299	591.285	364.387	225.717	590.104	362.839	226.872	589.711
Aandeel deeltijdse ambtenaren in totaal ambtenaren (in %)	3,0	15,2	7,5	3,3	21,4	10,2	3,4	23,4	11,1

Het Vlaamse gewest

Tabel 6.1 Totaal van de voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde loontrekkenden
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van eerste en tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
(1) Voltijdse loontrekkenden	1.022.762	436.097	1.458.799	1.013.065	419.475	1.432.540	1.017.792	416.046	1.433.778
(2) Loontrekkenden met verminderde arbeidstijd	32.089	116.096	148.185	55.831	187.973	253.804	73.670	221.844	295.514
- deeltijdse arbeid	28.441	112.872	141.413	43.276	179.350	222.626	59.539	211.124	270.663
- met tussenpozen	3.398	2.754	6.152	12.295	8.074	20.369	13.799	10.130	23.929
- seizoenarbeid	250	370	620	260	549	809	332	590	922
Totaal loontrekkenden : (1)+(2)	1.054.851	552.133	1.606.984	1.068.896	607.448	1.686.344	1.091.402	637.890	1.729.292
Aandeel van deeltijdse loontrekkenden in globaal aantal loontrekkenden (in %)	2,7	20,5	8,8	4,0	29,5	13,2	5,5	33,1	15,7

Tabel 6.2 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde bedienden en arbeiders
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse bedienden en arbeiders	809.253	338.677	1.147.930	804.333	326.292	1.130.625	811.050	325.321	1.136.371
Bedienden en arbeiders met verminderde arbeidstijd	26.807	95.785	122.592	49.252	157.559	206.811	52.653	177.533	230.186
- deeltijds	23.159	92.661	115.820	36.687	148.936	185.633	38.522	186.813	205.335
- met tussenpozen	3.398	2.754	6.152	12.295	8.074	20.369	13.799	10.130	23.929
- seizoenarbeid	250	370	620	260	549	809	332	590	922
Totaal bedienden + arbeiders	836.060	434.462	1.270.522	853.585	483.851	1.337.436	863.703	502.854	1.366.557
Aandeel deeltijdsen in globaal aantal bedienden en arbeiders (in %)	2,8	21,3	9,1	4,3	30,8	13,9	4,5	33,2	15,0

Tabel 6.3 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde arbeiders
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse arbeiders	525.291	150.548	675.839	501.795	138.389	640.118	505.185	133.142	638.327
Arbeiders met verminderde arbeidstijd	12.964	38.214	51.178	28.079	61.825	89.904	30.934	72.762	103.696
– deeltijds	9.878	36.731	46.609	16.862	57.203	74.065	19.561	67.120	85.681
– met tussenpozen	2.850	1.154	4.004	10.972	4.131	15.103	12.084	5.134	17.218
– seizoenarbeid	236	329	565	245	491	736	289	508	797
Totaal arbeiders	538.255	188.762	727.017	529.814	200.208	630.022	536.119	205.904	742.023
Aandeel deeltijdse arbeiders in totaal arbeiders (in %)	1,8	19,5	6,4	3,2	28,6	11,8	3,5	32,6	11,5

Tabel 6.4 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde bedienden
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse bedienden	283.962	188.129	472.091	286.860	187.845	474.705	291.469	192.129	483.598
Bedienden met verminderde arbeidstijd	14.312	59.209	73.521	20.914	95.728	116.642	21.633	104.769	126.402
– deeltijds	13.752	57.568	71.320	19.576	91.728	111.304	19.878	99.691	119.569
– met tussenpozen	547	1.600	2.147	1.323	3.942	5.265	1.712	4.996	6.708
– seizoenarbeid	13	41	54	15	58	73	43	82	125
Totaal bedienden	298.274	247.338	545.612	307.774	283.573	591.347	313.102	296.898	610.000
Aandeel deeltijdse bedienden in totaal bedienden (in %)	4,6	23,3	13,5	6,4	32,3	18,8	6,3	33,6	19,6

**Tabel 6.5 Volijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde ambtenaren
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van eerste kwartaal)**

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Volijds ambtenaren	213.509	97.360	310.869	208.732	93.183	301.915	206.682	90.725	297.407
Deeltijds ambtenaren	5.282	20.311	25.593	6.579	30.414	36.993	5.886	33.591	40.477
Totaal ambtenaren	218.791	117.671	336.462	215.311	123.597	338.908	213.568	124.316	337.884
Aandeel deeltijds ambtenaren in totaal ambtenaren (in %)	2,4	17,3	7,6	3,1	24,6	10,9	3,2	27,0	12,0

Het Waalse gewest

Tabel 7.1 Totaal van de voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde loontrekkenden (R.I.Z.I.V., bijdragebonds van eerste en tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse loontrekkenden	488.843	224.265	713.108	457.529	203.007	660.536	455.046	200.423	655.369
Loontrekkenden met verminderde arbeidstijd	21.069	67.447	88.516	27.913	94.928	122.841	37.639	109.763	147.471
– deeltijds	18.991	65.577	84.568	23.669	91.767	115.436	31.697	105.664	137.361
– met tussenpozen	1.927	1.632	3.559	4.085	2.853	6.938	5.773	3.845	9.618
– seizoenarbeid	151	238	389	159	308	467	169	254	423
Totaal loontrekkenden	509.912	291.712	801.624	485.442	297.935	783.377	492.685	310.186	802.771
Aandeel van deeltijdse loontrekkenden in globaal aantal loontrekkenden (in %)	3,7	22,5	10,5	4,9	30,8	14,7	6,4	34,1	17,1

Loontrekkenden : arbeiders + bedienden + ambtenaren

Tabel 7.2 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde bedienden en arbeiders (R.I.Z.I.V., bijdragebonds van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse bedienden en arbeiders	369.191	156.246	525.437	339.351	136.856	476.207	335.718	134.364	470.072
Bedienden en arbeiders met verminderde arbeidstijd	16.163	57.395	73.558	23.770	80.591	104.361	27.489	89.959	117.448
– deeltijds	14.085	55.525	69.610	19.526	77.430	96.956	21.547	85.860	107.407
– met tussenpozen	1.927	1.632	3.559	4.085	2.853	6.938	5.773	3.845	9.618
– seizoenarbeid	151	238	389	159	308	467	169	254	423
Totaal bedienden + arbeiders	385.354	213.641	598.995	363.121	217.447	580.568	363.197	224.323	587.520
Aandeel deeltijdse arbeiders en bedienden in globaal aantal arbeiders en bedienden (in %)	3,7	26,0	11,6	5,4	37,3	16,7	5,9	38,3	18,3

Tabel 7.3 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde arbeiders
(R.I.Z.I.V., bijdragebons van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijds arbeiders	292.823	57.593	290.216	209.794	44.394	250.168	205.659	41.526	247.185
Arbeiders met verminderde arbeidstijd	6.393	20.976	27.369	11.657	29.298	40.955	14.640	33.547	48.187
- deeltijds	4.806	20.257	25.063	8.281	22.075	30.356	9.843	31.999	41.842
- met tussenpozen	1.458	528	1.986	3.237	960	4.197	4.649	1.390	5.979
- seizoenarbeid	129	191	320	139	263	402	148	218	366
Globaal aantal arbeiders	299.016	78.569	317.585	220.441	73.692	294.123	220.299	75.073	295.372
Aandeel deeltijds arbeiders in globaal aantal arbeiders (in %)	2,0	25,8	7,9	3,8	38,1	12,4	4,5	42,6	14,2

Tabel 7.4 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde bedienden
(R.I.Z.I.V., bijdragebons van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijds bedienden	136.568	98.656	235.221	130.124	92.464	222.588	130.049	92.898	222.947
Bedienden met verminderde arbeidstijd	9.770	36.419	46.189	12.077	51.290	63.367	12.849	56.412	69.261
- deeltijds	9.279	35.268	44.547	11.211	49.352	60.563	11.704	53.861	65.565
- met tussenpozen	469	1.104	1.573	846	1.893	2.739	1.124	2.515	3.639
- seizoenarbeid	22	47	69	20	45	65	21	36	57
Globaal aantal bedienden	146.338	135.072	281.410	142.201	143.754	285.955	142.898	149.250	292.148
Aandeel deeltijds bedienden in globaal aantal bedienden (in %)	6,3	26,1	15,8	7,9	34,3	21,2	8,2	36,1	22,4

**Tabel 7.5 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde ambtenaren
(R.I.Z.I.V., bijdragebonds van eerste kwartaal)**

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse ambtenaren	119.652	68.019	187.671	118.178	66.151	184.329	118.808	66.056	184.864
Deeltijdse ambtenaren	4.906	10.052	14.958	4.143	14.337	18.480	4.189	15.701	19.890
Totaal ambtenaren	124.558	78.071	202.629	122.321	80.488	202.809	122.997	81.757	204.754
Aandeel deeltijdse ambtenaren in totaal ambtenaren (in %)	3,9	12,9	7,4	3,4	17,8	9,1	3,4	19,2	9,7

Het Brusselse gewest

Tabel 8.1 Toal van de voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde loontrekkenden (R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van eerste en tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse loontrekkenden	142.016	91.413	233.429	128.569	84.101	212.670	126.185	81.496	207.681
Loontrekkenden met verminderde arbeidstijd	8.511	23.550	32.061	12.129	30.318	42.447	14.798	34.821	49.619
- deeltijds	7.532	22.124	29.656	10.368	28.273	38.641	12.955	32.338	45.293
- met tussenpozen	950	1.402	2.352	1.712	2.010	3.722	1.889	2.445	4.334
- seizoenarbeid	29	24	53	49	35	84	54	38	92
Totaal loontrekkenden	150.527	114.963	265.490	140.698	114.419	255.117	140.983	116.317	257.280
Aandeel van deeltijdse loontrekkenden in globaal aantal loontrekkenden (in %)	5,7	19,2	11,2	7,4	24,7	15,1	9,2	27,8	17,6

Tabel 8.2 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde bedienden en arbeiders (R.I.Z.I.V., bijdragebonns van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse bedienden en arbeiders	112.752	72.523	185.275	103.210	66.052	169.262	101.403	64.549	165.952
Bedienden en arbeiders met verminderde arbeidstijd	7.250	20.987	28.237	10.888	26.861	37.749	11.620	28.643	40.263
- deeltijds	6.271	19.561	25.832	9.127	24.816	33.943	9.577	26.160	35.837
- met tussenpozen	950	1.402	2.352	1.712	2.010	3.722	1.889	2.445	4.334
- seizoenarbeid	29	24	53	49	35	84	54	38	92
Totaal bedienden + arbeiders	120.002	93.510	213.512	114.098	92.913	207.011	113.023	93.192	206.215
Aandeel deeltijdse arbeiders en bedienden in globaal aantal arbeiders en bedienden (in %)	5,2	20,9	12,1	8,0	26,7	16,4	8,5	28,1	17,4

Tabel 8.3 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde arbeiders
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse arbeiders	48.924	20.346	69.270	44.331	16.523	60.854	43.740	15.535	59.275
Arbeiders met verminderde arbeidstijd	3.413	7.828	11.301	5.846	10.028	15.874	6.282	11.061	17.343
- deeltijds	2.879	7.610	10.489	4.801	9.635	14.436	5.174	10.561	15.735
- met tussenpozen	508	265	773	1.006	375	1.381	1.061	479	1.540
- seizoenarbeid	26	13	39	36	18	57	47	21	68
Globaal aantal arbeiders	52.337	28.234	80.571	50.177	26.551	76.728	50.022	26.596	76.618
Aandeel deeltijdse arbeiders in globaal aantal arbeiders (in %)	5,5	27,0	13,0	9,6	36,3	18,8	10,3	39,7	20,5

Tabel 8.4 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde bedienden
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van tweede kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijdse bedienden	63.828	52.177	116.005	58.866	49.524	108.390	57.663	49.014	106.677
Bedienden met verminderde arbeidstijd	3.837	13.099	16.936	5.041	16.832	21.873	8.338	17.582	22.920
- deeltijds	3.392	11.951	15.343	4.325	15.180	19.505	4.503	15.599	20.102
- met tussenpozen	442	1.137	1.579	706	1.635	2.341	828	1.966	2.794
- seizoenarbeid	3	11	14	10	17	27	7	17	24
Globaal aantal bedienden	67.665	65.276	132.941	63.907	66.356	130.263	63.001	66.596	129.597
Aandeel deeltijdse bedienden in globaal aantal bedienden (in %)	5,0	18,3	11,5	6,8	22,9	15,0	7,1	23,4	15,5

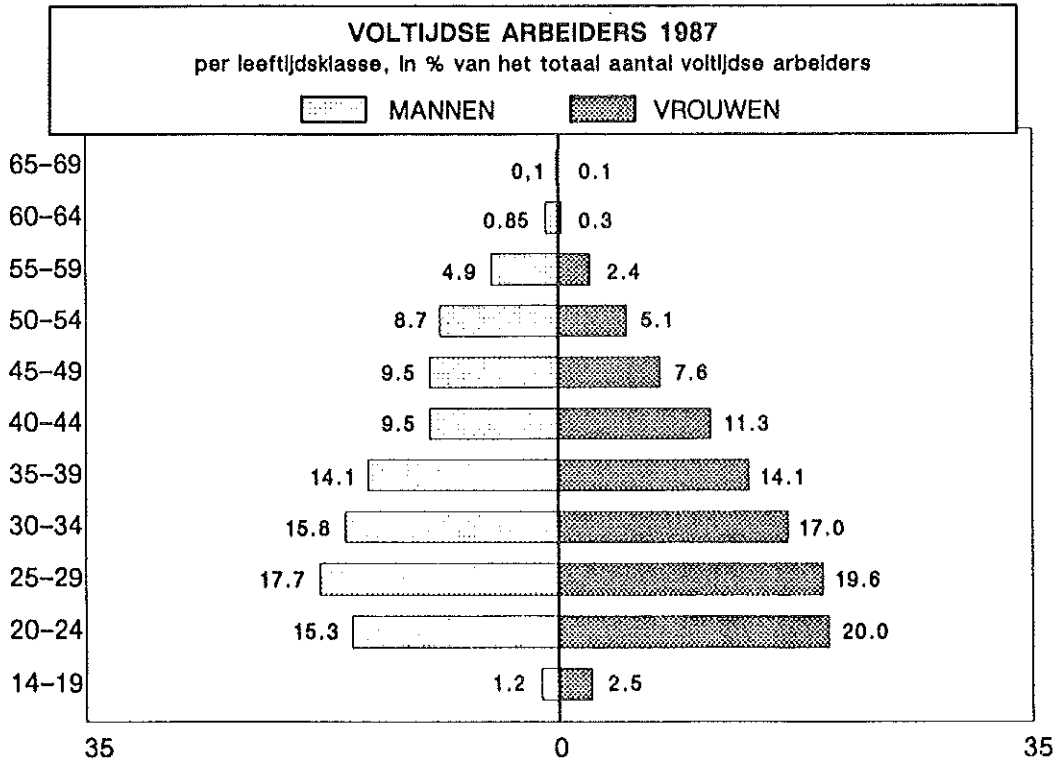
Tabel 8.5 Voltijds en met verminderde arbeidstijd tewerkgestelde ambtenaren
(R.I.Z.I.V., bijdragebonnen van eerste kwartaal)

	1983			1986			1987		
	M	V	M + V	M	V	M + V	M	V	M + V
Voltijds ambtenaren	29.264	18.890	48.154	25.359	18.049	43.408	24.755	16.946	41.701
Deeltijdse ambtenaren	1.261	2.563	3.824	1.241	3.457	4.698	1.335	3.694	5.029
Totaal ambtenaren	30.525	21.453	51.978	26.600	21.506	48.106	26.090	20.640	46.730
Aandeel deeltijdse ambtenaren in totaal ambtenaren (in %)	4,1	11,9	7,4	4,7	16,1	9,8	5,1	17,9	10,8

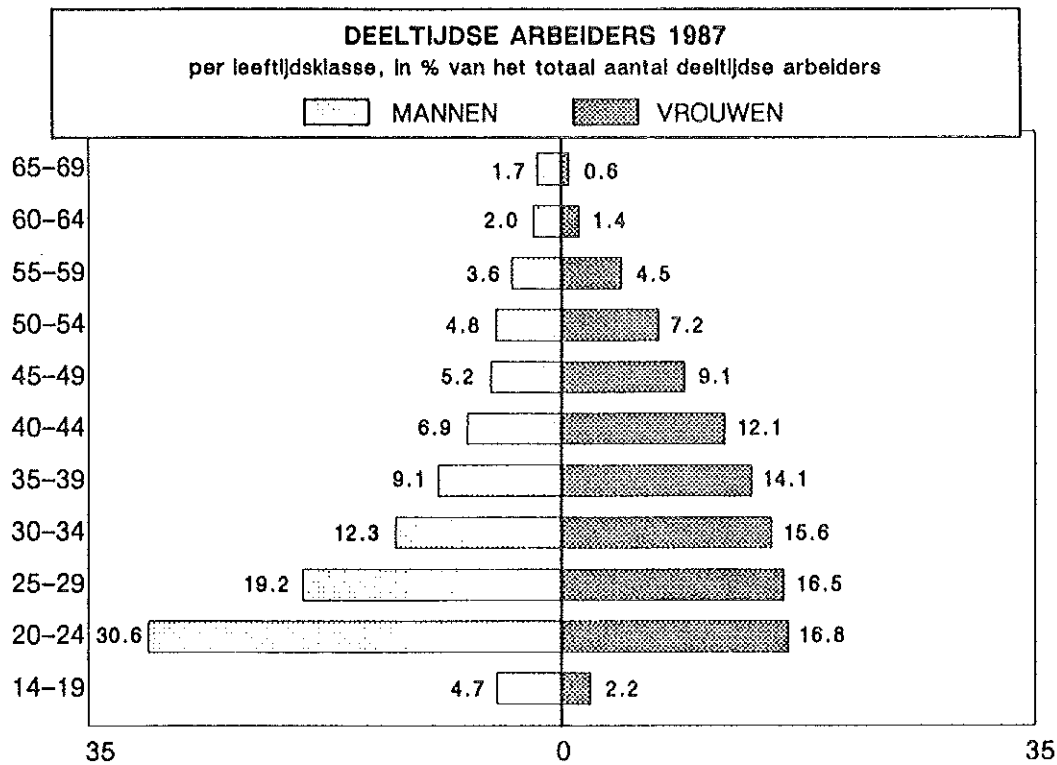

GRAFIEK 3 :

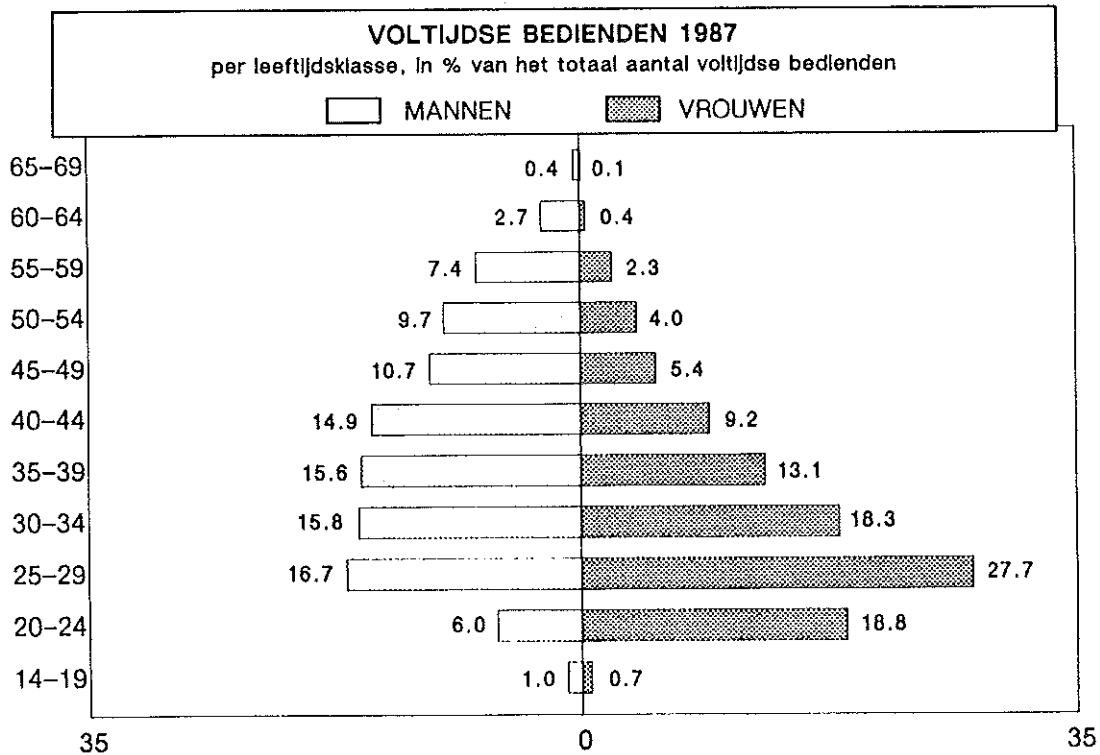

GRAFIEK 4 :

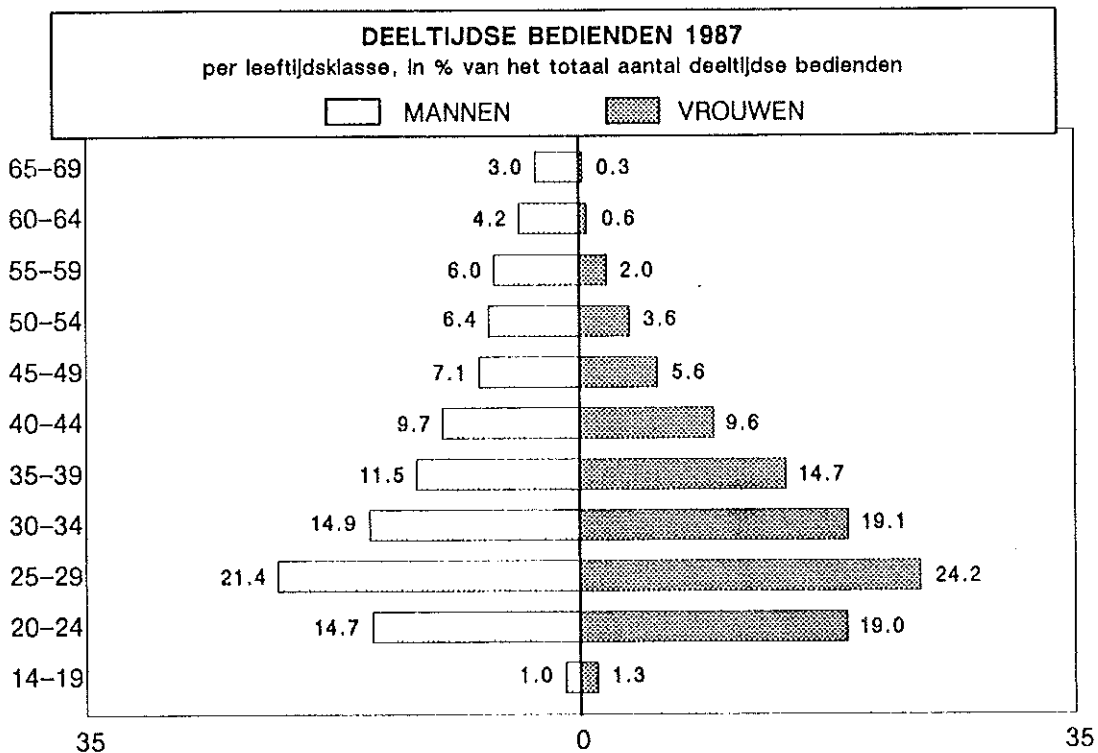

GRAFIEK 5 :

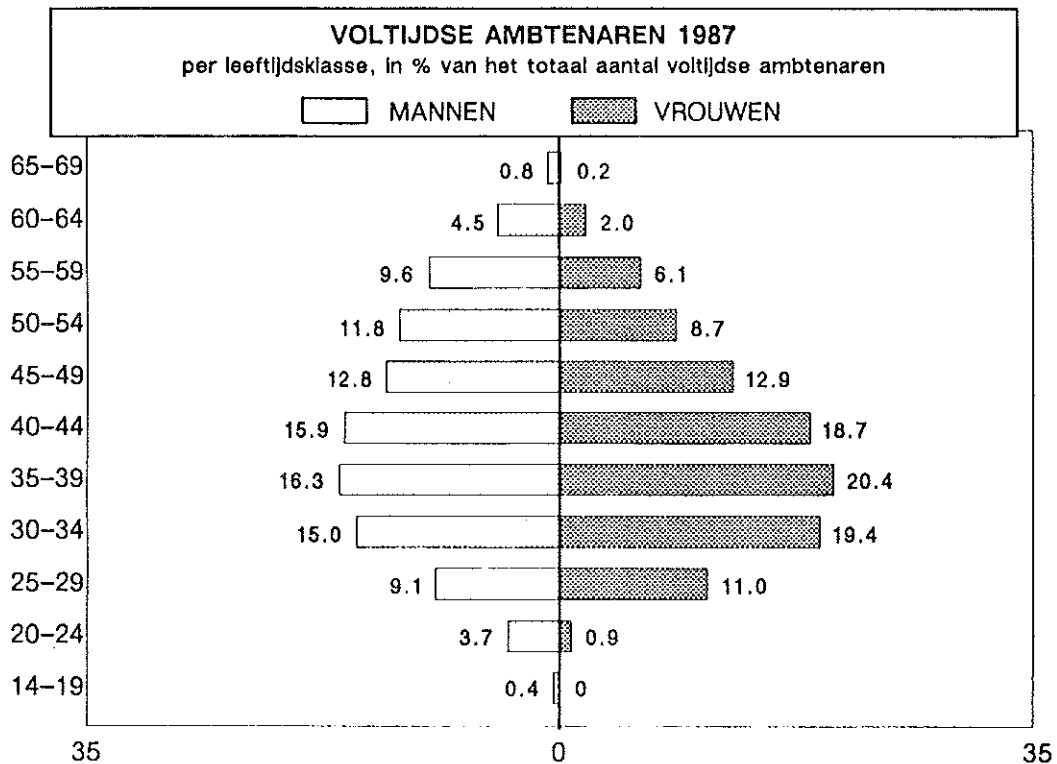

GRAFIEK 6 :

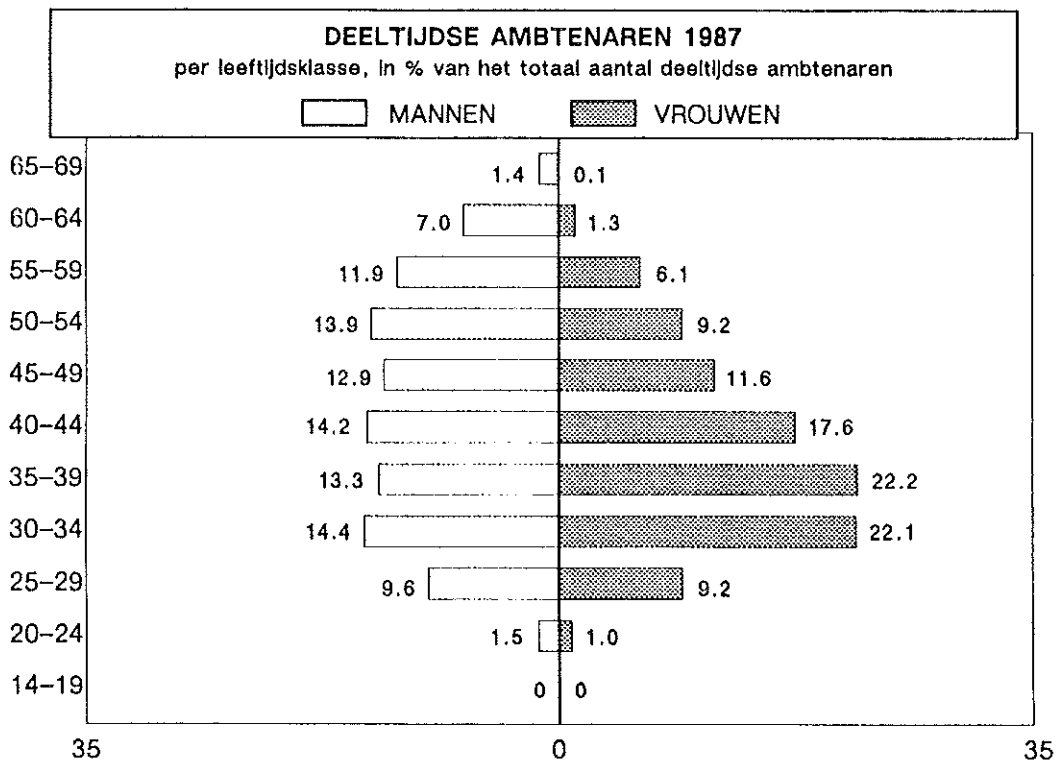

GRAFIEK 7 :

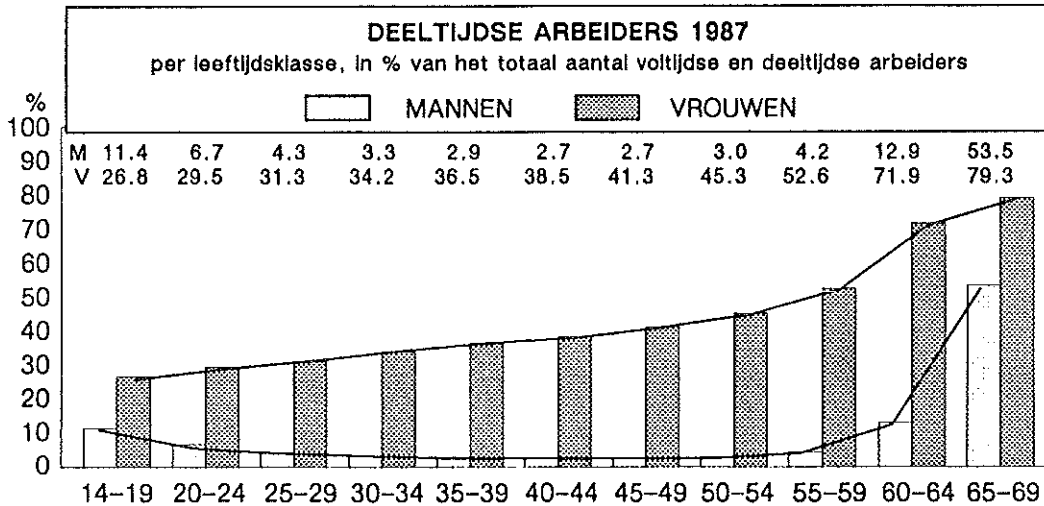

GRAFIEK 8 :

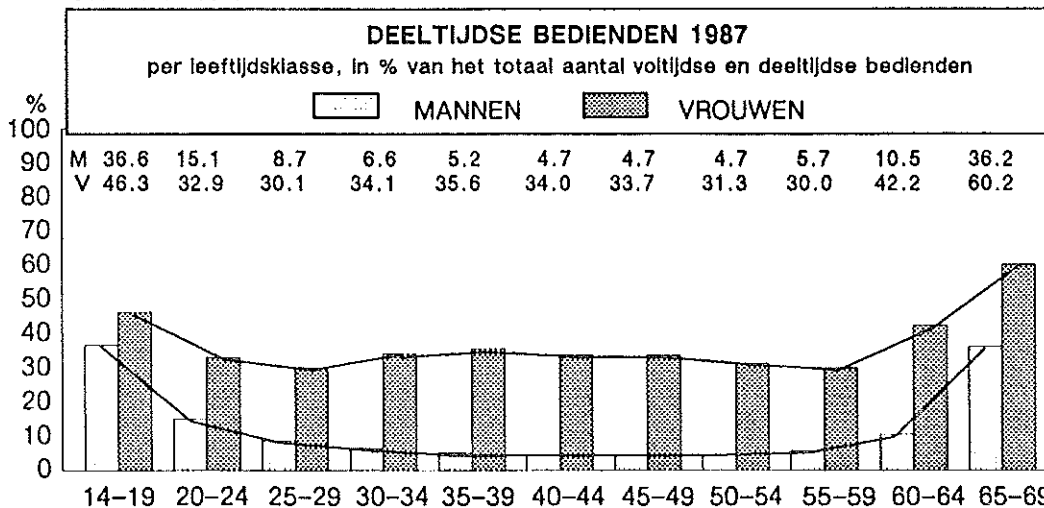

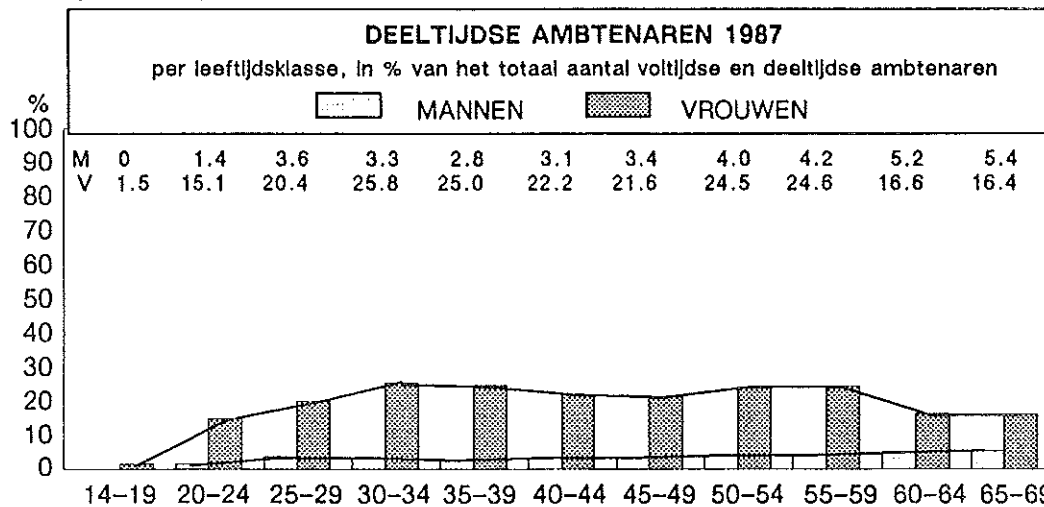
GRAFIEK 9 :

GRAFIEK 10 :

GRAFIEK 11 :

Tabel 9. Deeltijds tewerkgestelde loontrekkenden per arrondissement -
Aandeel in de gezamenlijke loontrekkenden - Jaar 1987

Arrondissement	M	V	M + V
Antwerpen	4.5	35.5	15.7
Mechelen	4.1	30.9	13.8
Turnhout	3.4	34.3	13.5
Halle-Vilvoorde	4.1	29.8	14.0
Leuven	4.9	34.2	16.3
Brugge	5.1	35.3	16.6
Diksmulde	3.6	28.4	12.5
Ieper	4.0	30.8	13.9
Kortrijk	3.7	29.4	12.2
Oostende	4.5	30.5	13.7
Roeselare	3.7	29.9	13.3
Tielt	2.5	24.7	10.7
Veurne	5.2	29.1	14.8
Aalst	3.9	25.5	12.4
Dendermonde	3.6	27.7	12.6
Eeklo	3.3	34.3	13.3
Gent	4.7	29.2	14.2
Oudenaarde	3.7	23.4	11.6
St.-Niklaas	3.8	32.4	13.8
Hasselt	4.5	37.9	15.6
Maaseik	4.4	40.7	15.9
Tongeren	4.3	36.5	14.7
Nijvel	5.2	31.1	15.5
Aat	4.6	25.2	12.8
Charlerol	5.3	31.8	15.2
Bergen	5.8	28.7	14.6
Moeskroen	4.5	28.7	14.0
Zinnik	4.9	28.1	13.4
Doornik	5.4	29.0	15.1
Thulin	5.1	30.3	14.2
Hoel	4.6	35.3	16.1
Luik	5.4	33.2	16.2
Verviers	4.7	37.5	17.3
Borgworm	4.6	32.6	14.4
Aarlen	6.5	44.1	23.4
Bastenaken	6.2	43.5	21.2
Marche-en-Famonne	5.4	43.8	19.9
Neufchâteau	5.2	40.8	18.7
Virton	5.3	43.3	20.2
Dinant	5.5	41.0	18.8
Namen	6.3	37.3	18.6
Phillippeville	5.1	33.9	15.6

(1) Voor de werkloosheidsverzekering is een betrekking voltijds wanneer de normale arbeidsduur gelijk is aan tenminste 35 uur.